

K ŠESTDESETLETNICI BORISA URBANČIČA

Ko se zaslužnim jubilentom izrekajo najboljše želje ter besede hvaležnosti in spoštovanja, je ne samo lepa naveda, ampak tudi potrebno in pravično opravilo, da se k prigradnemu voščilu pridenejo še dejstva, ki se sicer rada izgubijo med vrsticami uradnih življenjepisov, bibliografij in podobnih podatkov; kulturni javnosti, kateri je bilo slavljenčevo delo namenjeno, pa ostanejo neznana.

To misel imamo še posebej pred očmi, ko pričujoče vrstice namenjamo šestdesetletnici profesorja Borisa Urbančiča. Še posebej zato, ker se že dolga leta posveča javnemu družbenemu in znanstvenemu delu na številnih področjih, pri čemer je njegov prispevek k slovenskemu jezikoslovju med najbolj izrazitimi.

Prof. Boris Urbančič se je rodil 21. decembra 1913 v Ljubljani, kjer je končal realno gimnazijo, na ljubljanski univerzi pa diplomiral iz slovenskega in starocerkvenoslovenskega jezika. Že kot študent se je pridružil naprednemu gibanju, v narodnoosvobodilnem boju, ki ga je zatekel kot lektorja za češki jezik na ljubljanski filozofski fakulteti, pa je sodeloval od leta 1941, in ko so ga leta 1943 okupatorske oblasti v Ljubljani aretirale, je bil okrožni sekretar agitpropa. Po izpustitvi jeseni 1943 je odšel v partizane, kjer je delal v upravi partijske šole, v predsedstvu SNOS, bil urednik slovenskih poročil za Radio svobodna Jugoslavija, načelnik Tanjuga za Slovenijo itd. Po vojni se je posvetil predvsem prosvetnemu delovanju, bil leta 1946 kot prosvetni delavec poslan v Albanijo, po tem delal v ministrstvu za prosveto, v agitpropu pri CK KPS pa je med dru-

gim delal pri urejevanju partijske revije Delo od leta 1948 do 1952.

Napori medvojnega in povojnega revolucionarnega dela so nevarno načeli njegovo zdravje in leta 1955 se je vrnil k svojemu prvotnemu delu. Spet je nastopil mesto lektorja za češki jezik na ljubljanski filozofski fakulteti, postal leta 1962 predavatelj in kot tak odšel 1972 v pokoj.

Začetki publicističnega delovanja prof. Urbančiča segajo sicer že v študentska leta, izraziteje pa se je začel s to dejavnostjo ukvarjati leta 1938, ko je urejal kulturno rubriko Nove pravde, za katero je večino člankov tudi sam napisal. Zaradi vrste izrazito napredno usmerjenih člankov, ki jih je priobčil v tem listu, pa mu je bilo urejanje rubrike onemogočeno.

Stik s češkim jezikom, kulturo in jezikoslovjem, ki se je začel že v prvih študentskih letih, je odločilno vplival na njegovo publicistično, zlasti pa še na poznejše jezikoslovno delo.

Že kot študent je bil dvakrat na Češkem, objavil je vrsto prevodov iz češke literature, pripravil prevode opernih in operetnih besedil, pozneje pa tudi članke o češko-slovenskih kulturnih zvezah, za dve temi iz bohemistike pa je v letih 1936 in 1937 prejel svetosavski nagradi češkoslovaške republike. Tudi po vojni je pri naših založbah sodeloval kot prevajalec in svetovalec pri izbiri čeških del za prevajanje v slovenščino. Svoje poti na Češko in obiske češkoslovaških slavističnih centrov je sprva namenjal strokovnemu izpopolnjevanju v bohemistiki, zlasti v povojnem obdobju pa jih je vse bolj posvečal obnavljanju in poglobljanju

odnosov med slovensko in češko slavicistiko.

Sadovi tega njegovega potrpežljivega in nesebičnega prizadevanja so znani tudi na Češkem in slavisti se mu za trud lahko najprimerneje zahvalimo tako, da uspešno zastavljeno delo nadaljujemo.

Skrb za slovenščino in slovenistiko pa je profesorju Urbančiču narekovala še drugačno organizacijsko delovanje. Na eni strani je to skrb izpričal, ko je pri zvezni komisiji za kulturne stike s tujino več let delal v odboru za pouk jezikov in književnosti jugoslovanskih narodov na tujih univerzah in kot član v fakultativnem odboru sklada za pospeševanje slovenskega jezika na tujih univerzah, po drugi strani pa s tem, da je mnoge mlade sloveniste usmerjal v jezikoslovje in jim tudi izposloval, da jim je bil omogočen daljši ali krajši študij na praški univerzi.

Slovenistom pa je najbolj znano njegovo jezikoslovno delo. V tem pogledu je nanj vplivala praška lingvistična šola, katere teoretična izhodišča je lahko spremljal od njenega vzpona naprej, z njenimi idejnimi pogledi pa je obogatil slovenska jezikoslovna prizadevanja posebno v jezikovni kulturi. Od vrnitve na univerzo do danes je v slovenističnem jezikoslovju nenehno prisoten, pa najsí bo to s številnimi članki in poglobljenimi analizami v strokovnih revijah, z referati na slavističnih zborovanjih na Bledu, v Piranu, Sarajevu, Bratislavi, s predavanji po radiu ali s sodelovanjem pri posvetovanjih za Slovar slovenskega knjižnega jezika

in zdaj pri pripravah za izdelavo novega slovenskega pravopisa.

S smislom za realnost in s poslušom za pereče probleme se je v jezikoslovju usmeril še posebej v jezikovno kulturo, kjer se bohotna rast slovenskega knjižnega jezika s svojimi vsakdanjimi potrebami in zadregami najmočnejše odraža. Sad dolgoletnega preučevanja knjižne slovenščine, zbiranja gradiva, izčiščanja teoretičnih izhodišč in tudi polemičnih iskanj je njegova knjiga O jezikovni kulturi, ki je izšla leta 1972. Knjiga, ki jo odlikuje vseskozi enotno izhajanje iz osnovne, komunikacijske funkcije jezika, je kljub dokajšnji poljudnosti pomembno jezikoslovno delo, podaja jasna teoretična, na mnoge praktične primere oprta načela jezikovne kulture, obračunava s preživelimi jezikovnimi nazori in kaže na pereče naloge današnje knjižne slovenščine. Na kakšen sprejem je knjiga našla v javnosti, kaže dejstvo, da je pošla kmalu po izidu in je pravkar izšla že druga, s poglavjem o stilistiki razširjena izdaja.

Profesorju Urbančiču, učitelju, jezikoslovcu, publicistu in kulturnemu delavcu, pripada v slovenskem kulturnem življenju ugledno mesto, in ko mu na straneh te revije, katere sourednik je bil med leti 1959—1965, slavisti in slovenisti ob njegovem jubileju izrekamo spoštovanje in zahvalo za opravljeno delo, spremlja naše čestitke ena sama želja: da bi mu zdravje omogočalo še dolgo delati in uresničiti zastavljene načrte.

Tomo Korošec

Filozofska fakulteta v Ljubljani